

Eulàlia Pérez, presidenta de la FECYT

02/2008 - **Filosofia.**

"La discriminació jeràrquica és subtil, es va generant a poc a poc i manté les dones als nivells més baixos de la jerarquia científica"

Eulàlia Pérez és, possiblement, una de les dones més actives de la ciència a Espanya. És vicepresidenta i cofundadora de AMIT (Associació de Dones Investigadores i Tecnòlogues), i ha realitzat i dirigit nombroses investigacions sobre ciència i valors, i sobre ciència, tecnologia i gènere. Al novembre, va intervenir al I Congrés Internacional "Biaix de gènere i desigualtats en l'avaluació de la qualitat acadèmica", que va organitzar l'Observatori per la Igualtat de la UAB, del 12 al 14 de novembre. En aquesta entrevista, repassem amb ella les bases de la desigualtat de gènere en l'àmbit de la ciència i la tecnologia i l'estat de la investigació a Espanya.

Eulàlia Pérez ha investigat sobretot en història de la ciència antiga i de les institucions científiques, així com en Filosofia de la Ciència, Ciència, Tecnologia i Societat, Percepció i Comunicació de la Ciència, i Ciència, Tecnologia i Gènere.

Ha participat en diversos projectes nacionals i internacionals i ha dirigit diversos projectes d'investigació entre els quals destaquen Ciència i valors: el gènere en les teories i institucions científiques (1996-1999), De les teories científiques a la cultura i pràctica científic-tecnològiques (1999-2002), GENTEC: Gènere, tecnologia i ciència a Iberoamèrica (2002-2004), La situació de les dones en el sistema educatiu espanyol i en el seu context internacional (2003), Percepció social de la ciència i la tecnologia: Estereotips i perspectives en l'alumnat de secundària (2005), Els programes de formació i mobilitat del personal investigador de flux directe i invers: problemes, reptes i solucions (2005), Interaccions CTS en Ciències Biosocials i Tecnologies Mèdiques (2004-2006) o Ciències i tecnologies del cos des d'una perspectiva CTS (2007-2009).

Des de 2006 dirigeix la Fundació Espanyola per a la Ciència i la Tecnologia (FECYT), institució dedicada a prestar un servei continuat i flexible al sistema espanyol de ciència-tecnologia-empresa.

Llicenciada en Filosofia i doctorada en Filosofia a la Universitat Autònoma de Madrid, és catedràtica de Lògica i de Filosofia de la Ciència de la Universitat del País Basc i professora de Ciència, Tecnologia i Gènere a l'Institut de Filosofia del CSIC. Ha estat també professora a la Universitat Complutense de Madrid, a la Universitat de Barcelona, a la Universitat de Cambridge (Regne Unit) i a la Universitat de Berkeley (EUA). Des del 2006 és directora de la Fundació Espanyola para la Ciencia y la tecnología (FECYT) del Ministeri d'Educació i Ciència. Eulàlia Pérez va intervenir al I Congrés Internacional "Biaix de gènere i desigualtats en l'avaluació de la qualitat acadèmica", que va organitzar l'Observatori per la igualtat de la UAB del 12 al 14 de novembre.

- La dona, no ha tingut protagonisme en la ciència? O potser s'ha explicat malament el seu paper?

- La història de la ciència s'explica esbiaixadament. No hi ha hagut tantes dones com homes a la ciència perquè no tenien accés a l'educació (no se les ensenyava a llegir i a escriure, etc.). A Espanya, l'accés a les universitats sense restriccions data de 1910. N'hi havia poques, però moltes més de les que apareixen a les històries de la ciència. Això també té a veure amb la

idea que hom té de la història de la ciència. Es pensa en grans noms en grans descobriments, que solen ser d'homes, però la història de la ciència és molt més que això. Per exemple, en biologia hi ha molta gent recollint espècimens, prenent mostres, classificant... En tot això, les dones hi han participat molt.

- La perspectiva de gènere, aleshores, amplia l'horitzó de la història de la ciència?

- Per descomptat. La perspectiva de gènere ha canviat moltes disciplines, i la història de la ciència l'ha canviat enormement, fent, per exemple, que es posi atenció als salons científico-literaris, que van tenir molta importància durant els segles XVII i XVIII per a la consolidació de determinades idees i teories.

- Quina és la situació de la dona en la recerca avui dia a Espanya?

- Hi ha investigadores de gran nivell, però acostumen a estar als nivells més baixos de l'escalafó i no progressen de la manera adequada. Si no s'apliquen mesures positives, és difícil que progressin perquè solen quedar-se "abaix" i no es promocionen. Hi ha un 37% d'investigadores però, en canvi, hi ha només un 13% de catedràtiques.

- Com es genera la discriminació jeràrquica?

- És difícil de respondre. És una discriminació subtil que es va generant a poc a poc i manté les dones als nivells més baixos de la jerarquia científica. Per exemple: per pujar a l'escalafó, has de presentar mèrits. Les dones, a vegades, tenen menys mèrits perquè tenen doble o triple jornada. D'altres, tenen els mateixos mèrits, però són jutjades pels seus parells, que són homes. Aquests mèrits no són jutjats de manera igual. L'estudi de Christine Wenneras, i Agnes Wold (Nature, 1997) va demostrar que, en igualtat de mèrits, les dones eren puntuades 2,6 punts per sota dels homes.

- Per què és tan difícil detectar aquesta discriminació?

- Perquè cal fixar-se en el funcionament intern de les comissions i veure com s'està avaluant als candidats i a les candidates. Per això, són tan bons estudis com el de Wenneras i Wold: elles van poder veure, un per un, els curricula de tots els participants i el que havien puntuat en cada apartat. Van descobrir que un article publicat per una dona rebia menys punts que un altre publicat per un home a la mateixa revista.

- Ara es considera que hi ha "fuga de cervells" a Espanya per falta de mitjans, però a la vegada, es parla de captar talents de l'estranger. No és una contradicció?

- Crec que la fuga de cervells no és tanta. El que passa és que necessitem més gent. Quan es parla de captar cervells espanyols per a que hi tornin, la gent està pensant en els millors, que ja tenen les seves carreres establertes allà on estan, en unes condicions molt millors que les d'Espanya. Segons dades de la UE sobre el que guanyen els investigadors, Espanya està entre els pitjors països de la Unió. Es tracta, doncs, d'oferir una carrera digna, unes millors condicions. Crec que, ara mateix, les condicions per investigar a Espanya són bones, però la carrera per a la gent jove és més precària que a d'altres països. S'ha de treballar més per millorar la carrera científica. Portar un investigador d'elit per encapçalat un projecte és important, però encara ho és més poder captar les persones que no han arribat "dalt de tot" i que són el futur.

- Què corregiria de la manera d'ensenyar la ciència en l'àmbit preuniversitari?

- D'una banda, hauríem de pensar en els curricula des dels 10 anys fins als 18. Pel que he pogut veure, moltes disciplines de ciències són repetitives. Es repeteixen diverses vegades els mateixos ensenyaments. De l'altra, faria una innovació metodològica fonamental: més laboratoris, més experimentació i més sortides fora de l'aula. I, per a això, necessitem professors estimulats. En aquests moments, formen un col·lectiu poc valorat socialment. Els seus sous no es corresponen amb la responsabilitat que tenen. Hauríem de reduir el nombre d'hores que hi dediquen, reduir també el nombre d'alumnes per classe i estimular-los a tenir una bona formació continuada.

- Finalment, com valora l'experiència de l'"Any de la Ciència"?

- Ha estat fantàstic. Hem treballat moltíssim coordinant les activitats de tot el país. Hi ha dues coses de les que ens hem de sentir especialment orgullosos. Una, la convocatòria d'ajudes a la difusió i a la divulgació científica per valor de set milions d'euros, que ens ha servit per finançar 270 propostes. I, l'altra, hem establert una sèrie d'estructures estables de difusió i de divulgació científica: hem creat 53 unitats de cultura científica en centres de recerca, una xarxa de museus de ciència, un pla pilot amb nou ajuntaments de ciutats de menys de 80.000 habitants per establir una mena de xarxa d'agents locals de cultura científica, i un servei d'informació i de notícies científiques que aviat estarà disponible.

Entrevista: Lucas Santos

Foto: Antonio Zamora

